

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի 2011 թ. Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը

Հաճախակի տրվող հարցեր

Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը:

Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի (ԹԻ) Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը (ԿԸՀ) դասակարգում է պետությունները/տարածքները՝ ելնելով այն բանից, թե նրանց հանրային ոլորտը որքանով է ընկալվում կոռումպացված: ԿԸՀ-ն բաղադրյալ համաթիվ է, որը ստացվում է իրենց բնագավառներում ճանաչում ունեցող մի շարք կազմակերպությունների կողմից անցկացված հարցումների՝ կոռուպցիային առնչվող տվյալների համադրությամբ: ԿԸՀ-ն արտացոլում է աշխարհի բոլոր պետություններից դիտորդների կարծիքները՝ ներառյալ նաեւ այն փորձագետներին, ովքեր ապրում եւ աշխատում են գնահատվող պետություններում/տարածքներում:

Ո՞ր պետություններն են ընդգրկվում Կոռուպցիայի ընկալման համաթվի (ԿԸՀ) դասակարգման աղյուսակում:

Որպեսզի պետությունը/տարածքը ընդգրկվի դասակարգման աղյուսակում, այն պետք է ներառված լինի ԿԸՀ տվյալների առնվազն երեք աղբյուրներում: Այսպիսով, տվյալ պետության ներառումը համաթվի աղյուսակում նշանակում է ոչ թե այն, որ այդ պետությունում առկա է կոռուպցիա, այլ միայն այն, որ այդտեղ առկա է կոռուպցիայի վերաբերյալ բավարար տեղեկատվություն:

Ինչպե՞ս է սահմանվում կոռուպցիան, եւ ինչպես է այն չափվում ԿԸՀ-ի միջոցով:

Կոռուպցիան անձնական օգուտ ստանալու նպատակով պաշտոնյայի կողմից իրեն վստահված իշխանության չարաշահումն է: Սա Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլի (ԹԻ) կողմից օգտագործվող աշխատանքային սահմանումն է, որը կիրառելի է ե՛լ հանրային, ե՛ւ մասնավոր ոլորտների համար: ԿԸՀ-ն արտացոլում է հանրային ոլորտի կոռուպցիան, կամ այն կոռուպցիան, որում ներգրավված են հանրային ոլորտի պաշտոնյաները, քաղաքացիական ծառայողները կամ քաղաքական գործիչները: ԿԸՀ-ն հաշվարկելու համար օգտագործվող տվյալների աղբյուրները ներառում են այնպիսի հարցեր, որոնք վերաբերում են հանրային ոլորտում պաշտոնեական դիրքի չարաշահմանը: Այդ հարցերը վերաբերում են կոռուպցիայի այնպիսի դրսևորումներին, ինչպիսիք են պետական պաշտոնյաներին կաշառելը, պետական գումանների գործընթացների ժամանակ պայմանագրային գումարի մի մասը մեջ-մեջ անելը (օտկատ), պետական միջոցներ յուրացնելը: Այդ հարցումներում ներառված են նաեւ հարցեր, որոնց միջոցով ստուգվում է տվյալ պետության հակակոռուպցիոն քաղաքականության ազդեցությունն ու արդյունավետությունը: Որպես այդպիսին, ԿԸՀ-ն ընդգրկում է կոռուպցիայի ե՛լ վարչական, ե՛ւ քաղաքական ասպեկտները:

Համաթիվը դուրս բերելու համար տվյալների աղբյուրներում առկա՝ կոռուպցիային առնչվող հատուկ հարցերի հիման վրա յուրաքանչյուր պետության/տարածքի համար հաշվարկված արժեքները համակցվում են՝ ստանալու համար այդ պետության վերաբերյալ համաթվի ընդհանրական արժեքը:

Ինչո՞ւ է ԿԸՀ-ն հիմնվում միայն ընկալման վրա:

Կոռուպցիան ընդհանրապես իր մեջ ներառում է անօրինական գործունեության տեսակներ, որոնք հիմնականում բացահայտվում են սկանդալների, հետաքննությունների կամ քրեական հետապնդումների միջոցով: Հետևաբար, փաստական նյութի հիման վրա դժվար է գնահատել տարբեր պետություններում կամ տարածքներում կոռուպցիայի բացարձակ մակարդակը: Այդ մակարդակը հաշվարկելու հնարավոր փորձերը, ինչպիսիք են, օրինակ, տարբեր միջոցներով վեր հանված կաշառակերության դեպքերի, կոռուպցիայի հետ ուղղակիորեն կապված հարուցված քրեական գործերի կամ էլ դատական գործերի քանակների համեմատության միջոցով ստացված թվերը չեն կարող հանդիսանալ կոռուպցիայի մակարդակի միանշանակ ցուցանիշներ: Դրանք միայն արտացոլում են տվյալ պետության դատախազության, դատական մարմինների եւ/կամ զանգվածային լրատվամիջոցների կողմից կոռուպցիոն հանցագործությունների հետաքննման եւ վեր հանման արդյունավետությունը: Պետությունների համեմատելի տվյալների հավաքագրման վստահելի մեթոդ է հանդիսանում այն անձանց ընկալումների գրանցումը, որոնք ունակ են փորձագիտական գնահատական տալու տվյալ պետության հանրային ոլորտի կոռումպացվածության վերաբերյալ:

Որո՞նք են ԿԸՀ հաշվարկման համար անհրաժեշտ տվյալների աղբյուրները:

2011 թ. ԿԸՀ-ն հիմնված է 13 անկախ կազմակերպությունների/հաստատությունների 17 աղբյուրների տվյալների վրա: 2011 թ. ԿԸՀ-ի համար օգտագործված տեղեկատվությունն այն հարցումների տվյալներն են, որոնք այդ աղբյուրների կողմից հավաքվել են 2009 թ. սեպտեմբերից մինչև 2011 թ. սեպտեմբերը: ԿԸՀ-ն ներառում է միայն այն աղբյուրները, որոնք դասակարգում են պետությունների/տարածքների խմբերը, եւ որոնք չափում են հանրային ոլորտում կոռուպցիայի ընկալումը: ԹԻ-ն երաշխավորում է օգտագործված աղբյուրների ամենաբարձր որակը: ԿԸՀ-ի հաշվարկում օգտագործվելու համար տվյալների հավաքագրման մեթոդը պետք է լինի լավ փաստագրված, իսկ մեթոդաբանությունը՝ հրապարակված, որպեսզի հնարավոր լինի իրականացնել նրանց հուսալիության գնահատումը: Յուրաքանչյուր պետության/տարածքի համար օգտագործված տվյալների աղբյուրների, տրված հարցերի եւ հարցվողների տեսակների ամբողջական ցուցակի համար տե՛ս ԿԸՀ աղբյուրները նկարագրող փաստաթուղթը:

Ինչո՞ւ որոշ պետություններ/տարածքներ այլեւս ընդգրկված չեն ԿԸՀ 2011 թ. դասակարգման ցուցակում, եւ ինչո՞վ է պայմանավորված նոր պետությունների/տարածքների ներառումը ցուցակում:

Պետությունները/տարածքները համաթվի դասակարգման աղյուսակի մեջ ընդգրկվում են միայն այն դեպքում, երբ տվյալ պետությունը/տարածքը գնահատվում է երեք եւ ավելի աղբյուրների կողմից: Երբ տվյալ պետության դեպքում տվյալների աղբյուրների թիվը երեքից պակաս է, ապա այդ պետությունը համաթվի աղյուսակում չի ընդգրկվում:

Նախորդ տարվա համեմատ, 2011 թ. ԿԸՀ աղյուսակը ներառում է հինգով ավելի պետություն/տարածք, շնորհիվ այն բանի, որ այս տարի առկա են տվյալներ նաև Հյուսիսային Կորեայի, Բահամյան կղզիների, Սենթ Լյուսիայի, Սենթ Վինսենթ և Գրենադինների, և Սուրինամի համար:

Կարելի՞ է, արդյոք, տվյալ պետության 2011 թ. ԿԸՀ արժեքը համեմատել այդ պետության նախորդ տարիների ԿԸՀ արժեքների հետ:

ԿԸՀ-ն հարմար գործիք չէ երկարաժամկետ կտրվածքով որոշակի պետությունների համար համեմատություններ անցկացնելու համար: Դրա պատճառն այն է, որ այն հիմնվում է սկզբնաղբյուր հանդիսացող տվյալների աղբյուրների դասակարգման աղյուսակներում պետության զբաղեցրած տեղի վրա: Տվյալների աղբյուրներում պետության դասակարգումը կարող է փոխվել, եթե այդ աղբյուրներում ներառված այլ պետություններում կոռուպցիայի ընկալումը փոխվում է կամ նրանց դասակարգման մեջ ավելանում են նոր պետություններ կամ հներից մի քանիսը նրանից դուրս է գալիս: Բացի այդ, ԿԸՀ-ն իր մեջ ներառում է տարբեր

տարիների տվյալների տարբեր աղբյուրներ, և նրա հաշվարկման մեթոդաբանությունը տարիների ընթացքում մի փոքր փոփոխվել է: Սակայն սահմանափակ չափով տվյալների առանձին աղբյուրներ կարող են օգտագործվել՝ պարզելու համար, թե առկա է, արդյոք, տվյալ պետությունում ԿԸՀ նախորդ տարվա արժեքի առումով կոռուպցիայի ընկալման մակարդակների փոփոխություն: ԹԻ-ն կիրառեց այս մոտեցումը 2011 թ.՝ գնահատելու դիտարկվող պետության առաջընթացը, եւ սահմանեց այն չափանիշները, որոնց միջոցով կարելի է պարզել, թե կան, արդյոք, կոռուպցիայի ընկալման փոփոխություններ: Այդ չափանիշներն են.

ա/ առկա է ԿԸՀ արժեքի առնվազն 0.3 միավորի փոփոխություն,

բ/ այդ փոփոխության ուղղվածությունը հաստատվում է դիտարկվող պետության համար 2010 և 2011 թվականներին օգտագործված տվյալների աղբյուրների առնվազն կեսի կողմից:

Հիմնվելով այս չափանիշների վրա՝ 2010 թ. համեմատ 2011 թ. առաջընթաց են արձանագրել Նորվեգիան, Թայվանը, Ռուսնդան, Վրաստանը և Չադը: Հետընթաց արձանագրածն պետություններն են Օմանը եւ Հայիթին:

Ինչո՞ւմն է ԿԸՀ դասակարգման մեջ պետության/տարածքի զբաղեցրած տեղի և նրա ԿԸՀ արժեքի միջև տարբերությունը:

Պետության/տարածքի ԿԸՀ արժեքը ցույց է տալիս պետության հանրային ոլորտում կոռուպցիայի ընկալված մակարդակը 0-ից 10 սանդղակով, որտեղ 0-ն նշանակում է, որ պետությունն ընկալվում է որպես վերին աստիճանի կոռումպացված, իսկ 10-ը նշանակում է, որ պետությունն ընկալվում է որպես շատ մաքուր: Պետության զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում՝ ցույց է տալիս նրա դիրքը դասակարգման մեջ ներառված այլ պետությունների նկատմամբ: Կարելի է նկատի ունենալ այն, որ պետության զբաղեցրած տեղը ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում կարող է փոփոխվել պարզապես այն պատճառով, որ այդ աղյուսակում հայտնվում են նոր պետություններ կամ նախկին պետություններից մի քանիսը դուրս են մնում աղյուսակից:

ԿԸՀ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը հանդիսանում է արդյոք աշխարհի ամենակոռումպացված պետությունը:

Ոչ: ԿԸՀ-ն վարչական եւ քաղաքական կոռուպցիայի ընկալման գնահատականն է: Այն չի հանդիսանում մի ողջ պետության կամ հասարակության կոռումպացվածության եւ այդ պետության արտաքին քաղաքականության կամ գործունեության վերաբերյալ դատավճիռ: ԿԸՀ դասակարգման ստորին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների հասարակությունները նույնքան մտահոգ են եւ նույնքան քննդատական կոռուպցիայի նկատմամբ, ինչ վերին հորիզոնականներում գտնվող պետությունների/տարածքների հասարակությունները: Այնուհետեւ, ԿԸՀ ամենացածր արժեք ունեցող պետությունը/տարածքը այն պետությունը/տարածքն է, որում հանրային ոլորտում կոռուպցիայի մակարդակն ընկալվում է առավել գերիշխող *ԿԸՀ աղյուսակում ընդգրկված պետությունների/տարածքների մեջ*: Ներկայումս աշխարհում կա 200-ից ավելի սուվերեն պետություն, իսկ 2011 թ. ԿԸՀ դասակարգման աղյուսակում ներառված է նրանցից 183-ը: ԿԸՀ-ն ոչ մի տեղեկություն չի տալիս այն պետությունների/տարածքների վերաբերյալ, որոնք այդ աղյուսակում ընդգրկված չեն: Սրա վերաբերյալ ավելի մանրամասն տեղեկությունների համար տե՛ս ԹԻ-ի Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրը:

Կոռուպցիայի վերլուծությանն առնչվող ի՞նչ այլ ուսումնասիրություններ է իրականացնում ԹԻ-ն:

ԹԻ-ն իրականացնում է կոռուպցիայի անկախ էմպիրիկ ուսումնասիրություն: Համաշխարհային ընդգրկում ունեցող ուսումնասիրությունների մեր փաթեթը ներառում է քանակական եւ որակական մոտեցումներ, մակրոմակարդակի ցուցանիշներ եւ խորքային ախտորոշում, փորձագիտական վերլուծություն, ինչպես նաև ներառում է ընկալման վրա հիմնված հարցումներ: Ուսումնասիրությունների այս ամբողջությունը տալիս է ամբողջ աշխարհում կոռուպցիայի մասշտաբների, տարածվածության եւ դինամիկայի պատկերը: Այն ծառայում է նաեւ մոբիլիզացնելու եւ աջակցելու համար փաստերի վրա հիմնված եւ արդյունավետ քաղաքական բարեփոխումների

իրականացմանը: Բացի Կոռուպցիայի ընկալման համաթվից՝ ԹԻ-ի համաշխարհային հետազոտության փաթեթը ներառում է նաեւ.

- **Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետր (ԿՅԲ).** աշխարհի ավելի քան 90 պետությունների ավելի քան 70,000 տնային տնտեսությունների ներկայացուցչական հարցում մարդկանց՝ կոռուպցիայի ընկալման եւ փորձի վերաբերյալ: Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրի վերաբերյալ վերջին տվյալները կարելի գտնել http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb հասցեում:
- **Կաշառք վճարողների համաթիվ (ԿՎՅ).** առաջատար արտահանող պետությունների դասակարգումն ըստ իրենց ընկերությունների կողմից արտասահմանում պաշտոնյաներին կաշառելու երեւութի ընկալման հավանականության: Այն հիմնված է գործարար ոլորտի պաշտոնյաների հարցման վրա, եւ նրա ուշադրության կենտրոնում է արտասահմանյան ընկերությունների գործունեությունը այդ պաշտոնյաների պետություններում: Կաշառք վերցնողների համաթիվ վերաբերյալ վերջին տվյալները կարելի գտնել http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi հասցեում:
- **Կոռուպցիայի համաշխարհային զեկույց (ԿՅԶ).** թեմատիկ զեկույց, որն ուսումնասիրում է կոռուպցիան՝ կապված առանձին ոլորտի կամ կառավարման հիմնախնդրի հետ: Ջեկույցը պարունակում է փորձագիտական ուսումնասիրություններ եւ վերլուծություն, ինչպես նաեւ առանձին դեպքերի ուսումնասիրություններ: Կոռուպցիայի համաշխարհային վերջին զեկույցը կարելի է գտնել <http://www.transparency.org/publications/gcr> հասցեում:
- **Օրինավորության ազգային համակարգի (ՕԱՅ) գնահատում.** տվյալ պետության վերաբերյալ կատարվող ուսումնասիրությունների շարք, որը տալիս է այդ պետության արդյունավետ կառավարում եւ օրինականությունն ապահովող առանցքային հաստատությունների (ի թիվս այլ այլ հաստատությունների՝ նաև օրենսդիր, գործադիր եւ դատական իշխանություններ և հակակոռուպցիոն մարմիններ) ուժեղ եւ թույլ կողմերը: Ջեկույցների ողջ ցանկին ծանոթանալու եւ Օրինավորության ազգային համակարգի մոդելի մասին ավելի շատ տեղեկատվության համար տե՛ս http://www.transparency.org/policy_research/nis հղումը: